

Tamás Gáspár Miklós

ALAIN BADIOU

Alain Badiou filozófiáját önmagában se könnyű megérteni, hát még Magyarországon. Föl kell fognunk, hogy olyan szerzők, mint Sartre, Althusser, Lacan, Deleuze olyan részei a francia műveltségnek, mint Mikszáth és Kosztolányi a miénknek. A francia műveltség filozofikus, az értekező próza fontosabb, mint a líra, az igaz nemzeti klasszikusok: Descartes és Rousseau. Ennek következtében – mivel másrészt a filozófia nem nemzeti műfaj – a francia műveltség középpontjában olykor külföldiek állnak, köztudomásúlag pl. Heidegger, és kevésbé köztudomásúlag, de talán lényegesebben és hosszabb ideje, ma is: Fichte.

A másik tényező, amelyet tekintetbe kell vennünk: az elméleti radikalizmus reputációja mindenütt kifakult a huszadik század utolsó negyedében, még Franciaországban is, sőt: a posztmodern szkepszis és a *les nouveaux philosophes* (Glucksmann, B.-H. Lévy, Finkielkraut, Ferry stb.) emberjogi „antikommunizmusa” úgyszintén Párizsból ered – de ez utóbbi soha nem lett egyértelműen domináns, mint másutt, különösen Kelet-Közép-Európában.

Alain Badiou – mint a jelenlegi franciaországi filozófiai szcéna többi nagy alakja: Rancière, Balibar, Macherey – Althusser követője volt ifjúkorában (de Althusser mai, meglepő, második, főleg anglofón és hispán-luzitán reneszánsza már idegen tőle). Munkássága első szakaszában (Badiou 1975, Badiou 1982) a szerző maoista volt – ám soha semmi köze nem volt a Francia Kommunista Párthoz, eltérően az Althusser-iskola jeleseitől – , és már ekkor és ezért hangsúlyozta máig hirdetett platonista alap gondolatát a filozófiai gondolat külső meghatározottságáról és a filozófiáról mint beavatkozásról. Ugyanakkor idegenkedett a maoista utódpartoktól (mint a Gauche prolétarienne). Ugyanebben az időben tűnt föl mint sikeres regényíró és színpadi szerző.

Matematikai (elsősorban halmazelméleti) érdeklődése, Mallarmé és Lacan meghatározó szerepe a gondolkodásában már a korai mű konstansa, és azóta se változott.

Badiou minden tekintetben szembenáll az ezredvég kortendenciáival. Először is a filozófiai rendszer és a klasszikus metafizika elkötelezettje. Másodsorban eltökélt ellenfele a pluralizmusnak, a kulturális-etikai relativizmusnak, a toleranciának és az „emberi jogoknak”. Már ifjúkorában komolyan vette a marxi mű alapvető történetfilozófiai megfontolását a proletariátus hivatásáról, amely nem a proletariátusnak (mint empirikus osztálynak) a győzelmét, hanem a proletariátus megszüntetését jelenti; Badiou szerint nem a „másság”, hanem az „Egy-ség” az, amire a filozófia törekszik.

Badiou abban is platonista – s ennek következtében „szofistának” tekinti Nietzsche-t, Wittgensteint, Heideggert – , hogy az igazságot az „esemény” iránti elkötelezettségnek, tehát objektívnek, létezőnek tekinti, anélkül, hogy a transzcendens „formáig” követné Platón-t. (Badiou 1988.) Ez a mű, amelyet a releváns szakirodalom (Hallward 2003) a jelenkor legnagyobb metafizikai traktátusának tekint – és amelyet csak félig olvastam... – az egyik legnehezebb szöveg, amely valaha a kezembe akadt, s magam is úgy sejtem, hogy remekmű. Márványos hidegsége ijesztő. Megint neki kell látni. (A főmű második kötete nemrég jelent meg: Badiou 2006.)

A legjobb bevezetés Badiou művébe az etikája (Badiou 1993) és a Pál apostolról írott csodálatos munkája (Badiou 1997, 2007). Ez utóbbit filozófiai önarcképnek is föl lehet fogni.

Badiou politikailag továbbra is a szélsőbaloldalon foglal helyet, de lemondott ő is a munkásmozgalom nagy filozófiai stratégiájáról, ezt a lemondást a huszadik századról írott hiperrevizionista munkájában (Badiou 2005) indokolja meg. Két másik filozófussal – Sylvain Lazarus, Natacha Michel – egy nem pártjellegű kis mozgalom (L'Organisation politique) élén áll, amely egyes problémákat a középpontba állítva avatkozik bele az eseményekbe (többnyire üzemi agitációval), elsősorban az „illegális” bevándorlók (les sans-papiers) érdekében.

Legfontosabb művei angolul – és részben németül – is olvashatók.

IRODALOM

Badiou, Alain (1975): *Théorie de la contradiction*. Maspero.

Badiou, Alain (1982): *Théorie du sujet*. Seuil.

Badiou, Alain (1988): *L'Être et l'événement*. Seuil.

Badiou, Alain (1993): *L'Éthique: Essai sur la conscience du mal*. Hatier.

Badiou, Alain (1997, 2007): *Saint Paul: La fondation de l'universalisme*. Presses Universitaires de France.

Badiou, Alain (2005): *Le Siècle*. Seuil.

Badiou, Alain (2006): *Logique des mondes*. Seuil.

Hallward, Peter (2003): *Alain Badiou* (Slavoj Žižek előszavával). Minnesota University Press.